

Noten.

Voorwoord

1. <https://covid19.who.int/>
2. Meester, R. 'Wetenschap als nieuwe religie.' Utrecht: uitgeverij Ten Have, 2022/
3. Bijl, D (red.). 'Pandemische chaos.' Zutphen: Walburgers, 2021.

Algemene maatregelen, vaccins en medicijnen

1. Prasad V. Why I'm writing for sensible medicine. Because medicine is increasingly irrational. Blog 22 juli 2022. (<http://www.vinayakkprasad.com/bio>)
2. Bijl D. 'Het pillenprobleem' (herziene uitgave). Amsterdam: AUP, 2020.
3. Bundgaard H. et al. Effectiveness of Adding a Mask Recommendation to Other Public Health Measures to Prevent SARS-CoV-2 Infection in Danish Mask Wearers. A randomized controlled trial. *Ann Intern Med* 2021;174:335-43.
4. Hoort in paragraaf Algemene maatregelen pag. 25, reg.3, na referentie 3: Abaluck J, et al. Impact of community masking on COVID-19: A cluster-randomized trial in Bangladesh. *Science* 2022;375:eabi9069.
5. <https://www.bmj.com/content/374/bmj.n2101.long>
6. Altarawneh HE, et al. Effects of Previous Infection and Vaccination on Symptomatic Omicron Infections *N Engl J Med* 2022; Jun 15. doi: 10.1056/NEJMoa2203965.
7. <https://brownstone.org/about/>
8. Met de trefwoorden COVID-19 vaccines (met de beperking van meta-analysis en alleen de laatste 5 jaar) vindt de zoekmachine van de Amerikaanse National Library of Medicine PubMed in juni 2022 135 artikelen: https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/?term=COVID-19+vaccines&filter=pubt.meta-analysis&filter=datesearch.y_5
9. Benn CS, et al. Randomised clinical trials of COVID-19 vaccines: do adenovirus-vector vaccines have beneficial non-specific effects? https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4072489
10. Bijl D. 'Het pillenprobleem.' [herziene uitgave]. Amsterdam: AUP, 2020.
11. Harder T, et al. Effectiveness of COVID-19 vaccines against SARS-CoV-2 infection with the Delta (B.1.617.2) variant: second interim results of a living systematic review and meta-analysis, 1 January to 25 August 2021. *Vaccine* 2021;39:667-77.
12. Tanveer S, et al. Transparency of COVID-19 vaccine trials: decisions without data. *BMJ Evid Based Med.* 2021 Aug 9;bmjebm-2021-111735. doi: 10.1136/bmjebm-2021-111735. Online ahead of print
13. <https://phmpt.org/>
14. Doshi P, Godlee F, Abbasi K. Covid-19 vaccines and treatments: we must have raw data, now. *BMJ* 2022;376:o102. <https://www.bmj.com/content/376/bmj.o102.long>
15. Bijl D. 'Griep. Prikken, slikken of heel voorzichtig nietsdoen.' Utrecht: Uitgeverij De Graaff, 2020.
16. <https://blogs.bmj.com/bmj/2021/01/04/peter-doshi-pfizer-and-modernas-95-effective-vaccines-we-need-more-details-and-the-raw-data/>
17. <https://maryannedemasi.com/publications/f/fresh-doubts-over-data-integrity-in-pfizer-mrna-trial>
18. <https://www.ema.europa.eu/en/human-regulatory/overview/public-health-threats/coronavirus-disease-covid-19/treatments-vaccines/covid-19-treatments>
19. https://www.ema.europa.eu/en/documents/product-information/paxlovid-epar-product-information_nl.pdf
20. Hammond J, et al. Oral nirmatrelvir for high-risk, nonhospitalized adults with Covid-19. *N Engl J Med* 2022;386:1397-408.
21. <https://www.scientificfreedom.dk/wp-content/uploads/2020/06/G%C3%B8tzsche-Remdesivir-against-coronavirus-hope-or-hype.pdf>
22. <https://www.fda.gov/drugs/news-events-human-drugs/fda-updates-paxlovid-health-care-providers>
23. <https://www.drugs.com/sfx/paxlovid-side-effects.html>
24. <https://overnu.nl/vaccins-en-bijwerkingen-overwegingen-over-causale-relaties/>
25. Salah HM, et al. COVID-19 Vaccine and myocarditis. *Am J Cardiol* 2021;157:146-8.

26. Chamling B, et al. Occurrence of acute infarct-like myocarditis following COVID-19 vaccination: just an accidental co-incident or rather vaccination-associated autoimmune myocarditis. *Clin Res Cardiol* 2021;110:1850-4.
27. Kant A, et al. Description of frequencies of reported adverse events following immunization among four different COVID-19 vaccine brands. *Drug Saf* 2022;45:319-31.
28. <https://www.fda.gov/news-events/press-announcements/coronavirus-covid-19-update-fda-limits-use-janssen-covid-19-vaccine-certain-individuals>
29. <https://ssrn.com/abstract=4125239>
30. Freud S. *Zur Psychopathologie des Alltagslebens*. Frankfurt am Main: Fischer, 1980.
31. <https://www.youtube.com/watch?v=2CcGEufOro0>
32. <https://stichtingdemenselijkemaat.nl/>
33. <https://maryannedemasi.com/publications/f/pfizer-moderna-win-authorisation-for-6-months-up>
34. <https://www.ema.europa.eu/en/news/covid-19-latest-safety-data-provide-reassurance-about-use-mrna-vaccines-during-pregnancy>
35. Kachikis A, et al. Short-term Reactions Among Pregnant and Lactating Individuals in the First Wave of the COVID-19 Vaccine Rollout. *JAMA Network Open*. 2021;4:e2121310.
- Zauche LH, et al. Receipt of mRNA Covid-19 vaccines and risk of spontaneous abortion. *N Engl J Med* 2021;385:1533-5.
- Magnus MC, et al. Covid-19 Vaccination during Pregnancy and First-Trimester Miscarriage. *N Engl J Med* 2021;385:2008-10.
- Kharbanda EO, et al. Spontaneous Abortion Following COVID-19 Vaccination During Pregnancy. *JAMA* 2021;326:1629-31.
36. <https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>
37. Bijl D. *'Griep. Prikken, slikken of heel voorzichtig nietsdoen.'* Utrecht: Uitgeverij De Graaff, 2020.

Overheidsmarketing en beïnvloeding

1. Revlon Consumer Products Corporation Investor Relations [Internet]. Our Founders; [cited 2022 Apr 5]. Beschikbaar op: <https://www.revloninc.com/our-company/our-founders.php>
2. Financial Times [Internet]. Fitting tribute to a pioneering thinker; [cited 2022 Apr 5]. Beschikbaar op: <https://www.ft.com/content/1e12a8f8-56ce-11da-b98c-00000e25118c>
3. Welcome to Kotler Marketing Group, Inc. [Internet]. Kotler Marketing Group, Inc.; [cited 2022 Apr 5]. Beschikbaar op: https://kotlermarketing.com/phil_questions.html
4. Desmet, M. *'De psychologie van totalitarisme.'* Kalmthout: Pelckmans; 2022.
5. Schippers M. In: Bijl D. (red.) *'Pandemische chaos.'* Zutphen: Walburg Pers; 2021. Psychologische aspecten; p. 156-72.
6. van den Bemd E. et al. Arbeidsmarktonderzoek Communicatieprofessionals [Internet]. Rotterdam: Intelligence Group; 2019 [cited 2022 Apr 5]. Beschikbaar op: https://www.communicatierijk.nl/binaries/communicatierijk/documenten/publicaties/2019/04/01/arbeidsmarktonderzoek-communicatieprofessionals/Rapport+communicatieprofessionals_20190523.pdf
7. Philip K. et al. *'Principles of marketing'* Eight European edition. Harlow: Pearson Education; 2020.
8. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu [Internet]. Draagvlak | RIVM; 2022 Mar 25 [cited 2022 Apr 5]. Beschikbaar op: <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden/draagvlak>
9. Aarts J. et al. CAMPAGNE-EFFECTMONITOR ALLEEN SAMEN [Internet]. dvi insights; 2021 Jan [cited 2022 Apr 5]. 43 p. Beschikbaar op: <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2021/01/13/rapportage-campagne-effectmonitor-alleen-samen-13-januari-2021/Campagnemonitor+Alleen+Samen+jan+2021.pdf>
10. Koops R. Mondkapje vanaf 5 augustus verplicht op drukke plekken in Amsterdam. *Algemeen Dagblad* [Internet]. 2020 Jul 30 [cited 2022 Apr 5]. Beschikbaar op:

- <https://www.ad.nl/amsterdam/mondkapje-vanaf-5-augustus-verplicht-op-drukke-plekken-in-amsterdam-br~a0565a2e/>.
11. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Achtergrondnotitie ten behoeve van advisering door het OMT over gebruik niet-medische mondkapjes in de openbare ruimte [Internet]. 2020 Jul [cited 2022 Apr 5]. 8 p. Beschikbaar op: https://lci.rivm.nl/sites/default/files/2020-07/Bijlage%2073.3.1%20Advies%20mondneusbescherming%20in%20openbare%20ruimten%20-%2027%20juli%202020_0.pdf
  12. Cialdini RB. *Influence: The psychology of persuasion.* New York: Collins, 2007.
  13. Cialdini RB. *Pre-suasion: A revolutionary way to influence and persuade.* New York: Penguin Random House, 2016.
  14. de Bruin A. Nagellakactie van Tijn voor Serious Request krijgt vervolg in Apeldoorn. De Stentor [Internet]. 2017 Oct 25 [cited 2022 Apr 5]. Beschikbaar op: <https://www.destentor.nl/apeldoorn/nagellakactie-van-tijn-voor-serious-request-krijgt-vervolg-in-apeldoorn~a30ed6a0/>
  15. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu [Internet]. COVID-19-vaccinatie Uitvoeringsrichtlijn; 2022 Apr 5 [cited 2022 Apr 6]. Beschikbaar op: <https://lci.rivm.nl/richtlijnen/covid-19-vaccinatie#5-2-comirnaty-biontech-pfizer>
  16. van Rootselaar A. Nederland stopt vaccinatie met AstraZeneca bij mensen onder de 60. Het Parool [Internet]. 2021 Apr 8 [cited 2022 Apr 6]. Beschikbaar op: <https://www.parool.nl/nederland/nederland-stopt-vaccinatie-met-astrazeneca-bij-mensen-onder-de-60~b020f0ee/>.
  17. Het Parool. Er wordt toch geprikt bij NDSM dit weekend, mét dj's. Het Parool [Internet]. 2021 Jul 30 [cited 2022 Apr 6]. Beschikbaar op: <https://www.parool.nl/amsterdam/er-wordt-toch-geprikt-bij-ndsm-dit-weekend-met-dj-s~b7a13ae1/>.
  18. Straatsma E. GGD zet vier prikbusen in om aantal gevaccineerden in Alphen te vergroten. Leidsch Dagblad [Internet]. 2021 Oct 4 [cited 2022 Apr 6]. Available from: https://www.leidschdagblad.nl/cnt/dmf20211004_2074679
  19. Pag. 57, reg. 3: Rijksoverheid [Internet]. Boostervaccinatie en coronabewijs; [cited 2022 Apr 6]. Beschikbaar op: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-vaccinatie/aanpak-coronavaccinatie/boostervaccinatie/boostervaccinatie-en-coronabewijs>
  20. <https://overnu.nl/hoe-het-vaccineren-van-jonge-kinderen-kon-beginnen/>
  21. Id.
  22. NPO1. Op1 [Internet]. Károly Illy: 'Je hoeft geen OMT-lid te zijn om te zien dat we nu bij elkaar moeten komen' - Op1; [cited 2022 Apr 6]. Beschikbaar op: <https://op1.npo.nl/2021/10/25/wouter-van-geffen-karoly-illy-mike-verest-susanne-heijmenberg-over-de-oplopende-coronacijfers-in-ziekenhuizen/>.
  23. Ramdjan T. Zaterdag laatste leeftijdsgroep aan de beurt voor prikafpraak. Het Parool [Internet]. 2021 Jun 18 [cited 2022 Apr 6]. Beschikbaar op: <https://www.parool.nl/nederland/zaterdag-laatste-leeftijdsgroep-aan-de-beurt-voor-prikafpraak~b185dc75/>.
  24. van Dongen A. Twijfel over vaccineren gezonde tieners: 'Minder baat bij vaccin dan volwassenen'. De Gelderlander [Internet]. 2021 May 6 [cited 2022 Apr 6]. Beschikbaar op: <https://www.gelderlander.nl/binnenland/twijfel-over-vaccineren-gezonde-tieners-minder-baat-bij-vaccin-dan-volwassenen~ae26d724/>.
  25. Trappenburg M. Sociale Vraagstukken [Internet]. Corona-solidariteit gaat ons niet redden; 2020 Oct 8 [cited 2022 Apr 6]. Beschikbaar op: <https://www.socialevraagstukken.nl/corona-solidariteit-gaat-ons-niet-redden>
  26. Verschoor S. Aantal zelfmoorden onder jongeren stijgt sterk. Medisch Contact [Internet]. 2022 Jan 17. Beschikbaar op: <https://www.medischcontact.nl/nieuws/laatste-nieuws/nieuwsartikel/aantal-zelfmoorden-onder-jongeren-stijgt-sterk.htm>
  27. de Vries M. Waarom minderjarigen (g)een vaccinatie willen: 'Bang dat ik mijn ouders kwets'. NOS [Internet]. 2021 Jun 29 [cited 2022 Apr 6]. Beschikbaar op: <https://nos.nl/collectie/13850/artikel/2387204-waarom-minderjarigen-g-eeen-vaccinatie-willen-bang-dat-ik-mijn-ouders-kwets>
  28. Holdert M. et al. 'Jongeren die gingen dansen na Janssen kunnen coronaschade verhalen op staat'. Nieuwsuur [Internet]. 2021 Jul 16 [cited 2022 Apr 6]. Beschikbaar

- op: <https://nos.nl/nieuwsuur/collectie/13850/artikel/2389642-jongeren-die-gingen-dansen-na-janssen-kunnen-coronaschade-verhalen-op-staat>
29. Boesveld J. Boosterchaos: geprikt met Janssen? Dan heb je in Duitsland nu een probleem. Algemeen Dagblad [Internet]. 2022 Jan 29 [cited 2022 Apr 6]. Beschikbaar op: <https://www.ad.nl/binnenland/boosterchaos-geprikt-met-janssen-dan-heb-je-in-duitsland-nu-een-probleem~a9659080/>.
  30. Rijksoverheid [Internet]. Extra mRNA-prik mogelijk na Janssen-vaccin en booster; 2022 Mar 11 [cited 2022 Apr 6]. Beschikbaar op: <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/03/11/extra-mrna-prik-mogelijk-na-janssen-vaccin-en-booster>
  31. Packard VO. *The hidden persuaders.* New York: David McKay Company Inc, 1957.
  32. Dodsworth L. *A state of fear.* London: Pinter & Martin; 2021.
  33. Yates T. Why is the government relying on nudge theory to fight coronavirus? The Guardian [Internet]. 2020 Mar 13 [cited 2022 May 1]. Beschikbaar op: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/mar/13/why-is-the-government-relying-on-nudge-theory-to-tackle-coronavirus>
  34. van de Hulsbeek J. 'Duits ministerie schakelde wetenschappers in om corona-angst op te wekken'. NOS [Internet]. 2021 Feb 9 [cited 2022 Apr 7]. Beschikbaar op: <https://nos.nl/artikel/2367971-duits-ministerie-schakelde-wetenschappers-in-om-corona-angst-op-te-wekken>
  35. BCC Research. Marketing Analytics: 2021-2026 [Internet]. 2021 Jul [cited 2022 Apr 7]. 137 p. Beschikbaar op: <https://www.businesswire.com/news/home/20210727005770/en/Global-Marketing-Analytics-Markets-2021-2026-with-2020-as-the-Base-Year---ResearchAndMarkets.com>
  36. Redactie. ING koppelt medische gegevens aan betalingsapp. De Andere Krant [Internet]. 2021 Nov 27 [cited 2022 Apr 7]. Beschikbaar op: <https://deanderekrant.nl/nieuws/ing-koppelt-medische-gegevens-aan-betalingsapp-2021-11-27>
  37. Europese Commissie. Europese Commissie [Internet]. Europese digitale identiteit; 2020 Sep 16 [cited 2022 Apr 7]. Beschikbaar op: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-digital-identity_nl
  38. Osendarp J. Digitale identiteit met al je persoonsgegevens? Als het aan Nederland en de EU ligt wel. Metro [Internet]. 2021 Dec 16 [cited 2022 Apr 7]. Beschikbaar op: <https://www.metronieuws.nl/in-het-nieuws/binnenland/2021/12/digitale-identiteit-digital-id-privacy-nederland-persoonsgegevens/>.
  39. Tweede Kamer. Motie van het lid Van Houwelingen over het uitsluiten van de invoering van een sociaalkredietstelsel in Nederland [Internet]. 2021 Oct 7 [cited 2022 Apr 7]. Located at: Kamerstukken, Den Haag; 35925-103. Available from: <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2021Z17484&did=2021D37505>

SARS-CoV-2: een wetenschappelijk ongeluk?

1. Onderzoek had nooit gemogen. (2012, 12 februari). De Telegraaf.
2. Dierenarts overleed inderdaad aan vogelpestvirus. (2003, 22 april). Nu.nl. <https://www.nu.nl/algemeen/137469/dierenarts-overleed-inderdaad-aan-vogelpestvirus.html>
3. Sellwood C. et al. Bird flu: if or when? Planning for the next pandemic. *Postgraduate Med J* 2007;83:445-50. 3
4. Herfst S. et al. Airborne transmission of influenza A/H5N1 virus between ferrets. *Science* 2012;336:1534-41.
5. Kraaijvanger C. Eén van de gevaarlijkste virussen ooit gemaakt. (2011, 24 november). Scientias. <https://scientias.nl/een-van-de-gevaarlijkste-virussen-ooit-gemaakt/>
6. PAHO/WHO. (2020). Ebola Virus Disease. <https://www.paho.org/en/topics/ebola-virus-disease>
7. Enserink M. Scientists Brace for Media Storm Around Controversial Flu Studies. (2011, 23 november). *Science*. <https://www.science.org/content/article/scientists-brace-media-storm-around-controversial-flu-studies>
8. Becker S. Hoe ver kun je gaan met een virus? (2012, 30 januari). Trouw.
9. Köhler W. H5N1-virus kan ook killer zijn. Rotterdamse virologen veranderen virus in pandemische variant. (2011, 25 november). NRC Handelsblad.

10. Lipsitch M. et al. Reply to "Studies on influenza virus transmission between ferrets: the public health risks revisited". *mBio* 2015;6:e00041-15. <https://doi.org/10.1128/mBio.00041-15>
11. Klotz L. Human error in high-biocontainment labs: a likely pandemic threat. (2019, 25 februari). *Bulletin of the Atomic Scientist*. <https://thebulletin.org/2019/02/human-error-in-high-biocontainment-labs-a-likely-pandemic-threat/>
12. Selgelid MJ. Gain-of-Function Research: Ethical Analysis. *Science and engineering ethics* 2016;22:923–64. <https://doi.org/10.1007/s11948-016-9810-1>
13. Peiris JS. et al. & SARS study group. Coronavirus as a possible cause of severe acute respiratory syndrome. *Lancet* 2003;361:1319-25.
14. Fouchier RA. Aetiology: Koch's postulates fulfilled for SARS virus. *Nature* 2003;423:240.
15. Demmler GJ, et al. Severe acute respiratory syndrome (SARS): a review of the history, epidemiology, prevention, and concerns for the future. *Seminars in Pediatric Infectious Diseases* 2003;14:240-4.
16. Qiu J. How China's 'Bat Woman' Hunted Down Viruses from SARS to the New Coronavirus. (2020, 1 juni). *Scientific American*. <https://www.scientificamerican.com/article/how-chinas-bat-woman-hunted-down-viruses-from-sars-to-the-new-coronavirus1/>
17. Kaiser J. et al. U.S. halts funding for new risky virus studies, calls for voluntary moratorium. (2014, 17 oktober). *Science*. <https://www.science.org/content/article/us-halts-funding-new-risky-virus-studies-calls-voluntary-moratorium>
18. Kaiser J. NIH lifts 3-year ban on funding risky virus studies. *Science*:2017, 12 december.
19. Taylor DB. A Timeline of the Coronavirus Pandemic. (2021, 17 maart). *New York Times*. <https://www.nytimes.com/article/coronavirus-timeline.html>
20. Cucinotta D. et al. WHO Declares COVID-19 a Pandemic. *Acta Bio-Medica: Atenei Parmensis* 2020;91:157-60. <https://doi.org/10.23750/abm.v91i1.9397>
21. US immunologist who had emailed Fauci that Coronavirus 'looks engineered' deletes Twitter account after his lies were exposed. (2021, 7 juni). *OpIndia*. <https://www.opindia.com/2021/06/scripps-immunologist-deletes-twitter-account-fauci-emails-coronavirus-engineered-lab-leak-hypothesis/>
22. Ge XY. et al. Isolation and characterization of a bat SARS-like coronavirus that uses the ACE2 receptor. *Nature* 2013;503:535-8. 1
23. Menachery VD. et al. A SARS-like cluster of circulating bat coronaviruses shows potential for human emergence. *Nature Medicine* 2015;21:1508-13.
24. Eban K. In Major Shift, NIH Admits Funding Risky Virus Research in Wuhan. (2012, 21 oktober). *Vanity Fair*. <https://www.vanityfair.com/news/2021/10/nih-admits-funding-risky-virus-research-in-wuhan>
25. Koert W. Nederlanders bij Fauci's spoedoverleg over herkomst corona. (2021, 10 juni). *OverNu*. <https://overnu.nl/nederlanders-bij-faucis-spoedoverleg-over-herkomst-corona/>
26. Lam TT. Identifying SARS-CoV-2-related coronaviruses in Malayan pangolins. *Nature* 2020;583:282-5.
27. Segreto R. et al. The genetic structure of SARS-CoV-2 does not rule out a laboratory origin: SARS-COV-2 chimeric structure and furin cleavage site might be the result of genetic manipulation. *BioEssays: News and Reviews in Molecular, Cellular and Developmental Biology* 2021;43:e2000240.
28. Kaina B. On the Origin of SARS-CoV-2: Did Cell Culture Experiments Lead to Increased Virulence of the Progenitor Virus for Humans?. *In vivo (Athens, Greece)* 2021;35:1313-26.
29. Andersen KG. The proximal origin of SARS-CoV-2. *Nature Medicine* 2020;26:450-2.
30. Calisher C. et al. Statement in support of the scientists, public health professionals, and medical professionals of China combatting COVID-19. *Lancet* 2020;395:e42-e43.
31. Suryanarayanan S. EcoHealth Alliance orchestrated key scientists' statement on "natural origin" of SARS-CoV-2. (2020, 18 november). *US Right To Know*. <https://usrtk.org/biohazards-blog/ecohealth-alliance-orchestrated-key-scientists-statement-on-natural-origin-of-sars-cov-2/>
32. Gøtzsche PC. The head of WHO's COVID-19 mission reveals China's total cover up on Danish TV. (2021, 20 augustus). *Institute for Scientific Freedom*. <https://www.scientificfreedom.dk/2021/08/20/the-head-of-whos-covid-19-mission-reveals-chinas-total-cover-up-on-danish-tv/>

33. Lu R. et al. Genomic characterisation and epidemiology of 2019 novel coronavirus: implications for virus origins and receptor binding. *Lancet* 2020;395:565-74.
34. WHO. (2021). WHO-convened global study of origins of SARS-CoV-2: China Part. <https://www.who.int/publications/i/item/who-convened-global-study-of-origins-of-sars-cov-2-china-part>
35. WHO calls for further studies, data on origin of SARS-CoV-2 virus, reiterates that all hypotheses remain open. (2021, 30 maart). WHO. <https://www.who.int/news/item/30-03-2021-who-calls-for-further-studies-data-on-origin-of-sars-cov-2-virus-reiterates-that-all-hypotheses-remain-open>
36. China Has Rejected A WHO Plan For Further Investigation Into The Origins Of COVID-19. (2021, 22 juli). Associated Press. <https://www.npr.org/sections/coronavirus-live-updates/2021/07/22/1019244601/china-who-coronavirus-lab-leak-theory>
37. Eban K. The Lab-Leak Theory: Inside the Fight to Uncover COVID-19's Origins. (2021, 3 juni). Vanity Fair. <https://www.vanityfair.com/news/2021/06/the-lab-leak-theory-inside-the-fight-to-uncover-covid-19s-origins>
38. Statement by President Joe Biden on the Investigation into the Origins of COVID-19. (2021, 26 mei). The White House. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/05/26/statement-by-president-joe-biden-on-the-investigation-into-the-origins-of-covid-19/>
39. Rogin J. In 2018, Diplomats Warned of Risky Coronavirus Experiments in a Wuhan Lab. No One Listened. (2021, 8 maart). Politico. <https://www.politico.com/news/magazine/2021/03/08/josh-rogin-chaos-under-heaven-wuhan-lab-book-excerpt-474322>
40. Izambard AL. 'Histoire secrète du laboratoire P4 de Wuhan vendu par la France à la Chine. (2020, 30 april). Challenges. https://www.challenges.fr/entreprise/sante-et-pharmacie/revelations-l-histoire-secrete-du-laboratoire-p4-de-wuhan-vendu-par-la-france-a-la-chine_707425
41. Pag 75, 3e Alinea, reg. 4: Zhiming Y. Current status and future challenges of high-level biosafety laboratories in China. *J Biosaf Biosec* 2019;1:123-7.
42. Drastic. An investigation into the WIV databases that were taken offline. Pre-print. Researchgate 2021. <http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.2.28029.08160>
43. Gordon MR. et al. Intelligence on Sick Staff at Wuhan Lab Fuels Debate on Covid-19 Origin. (2021, 23 mei). Wall Street Journal. <https://www.wsj.com/articles/intelligence-on-sick-staff-at-wuhan-lab-fuels-debate-on-covid-19-origin-11621796228>
44. Nsoesie EO. et al. Analysis of hospital traffic and search engine data in Wuhan China indicates early disease activity in the Fall of 2019. *HMS Scholarly Articles* 2020. <https://dash.harvard.edu/handle/1/42669767>
45. Houston M. More athletes claim they contracted COVID-19 at Military World Games in Wuhan. (2020, 17 mei). Inside The Games. <https://www.insidethegames.biz/articles/1094347/world-military-games-illness-covid-19>
46. Fongaro G. et al.* The presence of SARS-CoV-2 RNA in human sewage in Santa Catarina, Brazil, November 2019. *The Science of The Total Environment* 2021;778:146198. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.146198>
47. Amendola A. et al. Evidence of SARS-CoV-2 RNA in an Oropharyngeal Swab Specimen, Milan, Italy, Early December 2019. *Emerg Infect Dis* 2021;27:648-50. <https://doi.org/10.3201/eid2702.204632>
48. House Foreign Affairs Committee Report Minority Staff. (2021). The Origins of Covid-19: An Investigation of the Wuhan Institute of Virology. <https://gop-foreignaffairs.house.gov/wp-content/uploads/2021/08/ORIGINS-OF-COVID-19-REPORT.pdf>
49. * Gertz B. Chinese Maj. Gen. Chen Wei takes leading role in coronavirus fight. (2020, 16 februari). *Washington Times*. <https://www.washingtontimes.com/news/2020/feb/16/chinese -maj-gen-chen-wei-takes-leading-role-in-cor/>
50. Zhan SH. et al. SARS-CoV-2 is well adapted for humans. What does this mean for re-emergence? Pre-print. Researchgate 2020. <http://dx.doi.org/10.1101/2020.05.01.073262>
51. Fredericks B. China admits to destroying coronavirus samples, insists it was for safety. (2020, 15 mei). *New York Post*. <https://nypost.com/2020/05/15/china-admits-to-destroying-coronavirus-samples-for-safety/>

52. Bloom JD. Recovery of Deleted Deep Sequencing Data Sheds More Light on the Early Wuhan SARS-CoV-2 Epidemic. *Molecular Biology and Evolution* 2021;38:5211-24.
<https://doi.org/10.1093/molbev/msab246>
53. Worobey M. et al. The Huanan market was the epicenter of SARS-CoV-2 emergence. Zenodo 2022. <https://zenodo.org/record/6299600>
54. Bloom JD, et al. Investigate the origins of COVID-19. *Science* 2021;372:694.
55. Wade N. Origin of Covid - Following the Clues. (2021, 3 mei). Medium 2021.
<https://nicholaswade.medium.com/origin-of-covid-following-the-clues-6f03564c038>
56. Lerner SH. et al. Leaked Grant Proposal Details High-Risk Coronavirus Research. (2021, 23 september). Intercept. <https://theintercept.com/2021/09/23/coronavirus-research-grant-darpa/>
57. Ambati BK. et al. MSH3 Homology and Potential Recombination Link to SARS-CoV-2 Furin Cleavage Site. *Emerging and Re-emerging Viral Diseases* 2022;2:834808.
<https://doi.org/10.3389/fviro.2022.834808>
58. Elish S. "Everyone needs to know the truth". Former EcoHealth Alliance VP turned whistleblower speaks out. (2022, 23 september). Trial Site News. <https://www.trialsitenews.com/a/everyone-needs-to-know-the-truth-former-ecohealth-alliance-vp-turned-whistleblower-speaks-out-video-45b76f7c>
59. Sachs JD. et al. The Lancet Commission on lessons for the future from the COVID-19 pandemic. *Lancet* 2022;400:1224-80.
60. Robinson N. Why the Chair of the Lancet's COVID-19 Commission Thinks The US Government Is Preventing a Real Investigation Into the Pandemic. (2022, 2 augustus). Current Affairs.
<https://www.currentaffairs.org/2022/08/why-the-chair-of-the-lancets-covid-19-commission-thinks-the-us-government-is-preventing-a-real-investigation-into-the-pandemic>

De vloer op!

1. Zie voor een diepgravende analyse het proefschrift van J.B.F. van Gils, *De dokter in de oude Nederlandse Tooneelliteratuur*, proefschrift ter verkrijging van den graad van doctor in de geneeskunde aan de Rijks-Universiteit te Leiden, Haarlem, De Erven F. Bohn, 1917 (hierna: Van Gils, aangehaald werk).
2. *Aertzenij der Sielen*, Samenspraak van Dirck Volckertszoon Coornhert (1570-79); bron: Van Gils, aangehaald werk.
3. *De Springende Dokter*, kluchtspel van P. Elzevier, gespeeld op d'Amsterdamse Schouburg (1666), bron: Van Gils, aangehaald werk.
4. Rudlin, J. *Commedia Dell'arte: An Actor's Handbook*, New York: Routhledge, 1994; Klass, Nicole, "Molière and Commedia Dell'arte, past, present and future (2006) *Electronic Theses and Dissertations*, 2004-2019.960.
5. Titus Maccius Plautus (c. 254-184 BC).
6. Romains J de. *L'Académie française, Knock, ou Le triomphe de la Médecine*, (c) Editions Gallimard, 1924.
7. Zie, onder veel meer, recente analyses van Nau, JY, *Qui seront les Knock du siècle qui vient?* *Revue Medical Suisse*, 15 november 2017, Riguet, M en Romain, C, *Knock ou le Triomphe de la médecine*, Analyse de l'oeuvre: Analyse complète et résumé détaillé de l'oeuvre, *le Petit Littéraire*, 2017. Bamforth, I, *Knock: a study in medical cynicism*, *J Med Ethics: Medical Humanities* 2002;28:14-18.
8. Martin-du-Pan. *Le syndrome du docteur Knock*, *Rev Med suisse* 2008;4:2231.
9. Van Gils, aangehaald werk.
10. Zie onder meer Ousselin E. "Knock: de guérisseur à dictator." *Dalhousie French Studies* 71, (2005):91-102.
11. Vrij vertaald: 'Ik ben ziek, dus ik ben.' Alexis Martin, in interview met Luc Boulanger, *Knock ou Le triomphe de la médecine : le pouvoir thérapeutique de l'art*.
12. van Hamel AG. op de *Algemeene Vergadering der Hollandsche Maatschappij van Fraaie Kunsten en Wetenschappen*, aangehaald in Van Gils, aangehaald werk.
13. Zo ook Van Gils, aangehaald werk.
14. Zie bijvoorbeeld: Cathédras P. *Le docteur Knock habite à Wall Street: Les nouvelles cibles de l'industrie pharmaceutique*, *La revue de médecine interne* 24 (2003) 538-541.

15. Girbes A. De testsamenleving: buitenproportioneel en een loze belofte. In: Bijl, D. (red.) 'Pandemische Chaos.' Zutphen: Walburg Press, 2021.
16. Bovenberg JA. De beste remedie: censuur of het vrije woord? In: Bijl, D. (red.). 'Pandemische Chaos.' Zutphen: Walburg Press, 2021.
17. Martin A. in interview met Luc Boulanger, Knock ou Le triomphe de la médecine: le pouvoir thérapeutique de l'art.
18. Zie, onder veel meer, de publicatie van de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid, de Gezondheidsraad, de Raad van State, de Raad voor het Openbaar Bestuur, de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving, de Adviesraad Internationale Vraagstukken, de Adviesraad voor wetenschap, technologie en innovatie, het College voor de Rechten van de Mens, de Koninklijke Nederlandse Academie voor Wetenschappen (inclusief De Jonge Akademie), de Nederlandse Sportraad, de Onderwijsraad, de Raad voor Cultuur, de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming en de Sociaal-Economische Raad, in: 'Corona-scenario's doordacht, Handreiking voor noodzakelijke keuzes, Den Haag 2022. Voor individuen zie social media.
19. Martin-du-Pan. Le syndrome du docteur Knock, Rev Med suisse 2008;4:2231.
20. Onderzoeksraad voor Veiligheid, Aanpak Corona-crisis, Deel 3, publicatie verwacht in 2023.
21. Minister van VWS, 12 oktober 2022, www.npostart.nl/pow_05157491.
22. Illich I. Medical Nemesis. Lancet 1974;303:May 11.

De rechterlijke toetsing van coronamaatregelen

1. Artikel 22 lid 1 Grondwet
2. De klassieke grondrechten zijn de grondrechten die de individu beschermen tegenover de overheid - zoals bijvoorbeeld de vrijheid van meningsuiting en het recht op lichamelijke integriteit - terwijl de sociale grondrechten – het recht op woonruimte, het recht op gezondheidszorg – juist van de overheid verlangen dat deze in actie komt.
3. Position Paper Langere termijn coronabeleid, ten behoeve van het rondetafelgesprek van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport op 16 mei 2022.
<https://publicaties.mensenrechten.nl/file/02493271-6705-40b7-a188-9d50b9a745e3.docx>
4. Het EHRM is een Europees Hof dat voor de verdragsluitende landen – waaronder dus Nederland – juridisch bindende uitspraken doet over mogelijke schendingen van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens. Anders gezegd: landen zijn verplicht om aan de uitspraken van dit Hof gevolg te geven.
5. Communauté Genevoise d'Action Syndicale (CGAS) v. Switzerland, EHRM, 15 maart 2022, navolgende citaten uit de uitspraak zijn een vertaling uit het originele Frans.
6. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22tabview%22%3A%5B%5D%2C%22document%22%3A%5B%5D%2C%22itemid%22%3A%5B%5D%2C%22001-216463%22%7D>
7. Een belangrijke rol dus, maar anders dan het College voor de Rechten van de Mens concludeert in haar *position paper* blijkt uit de uitspraak van het Hof niet dat het ontbreken van een toetsingsmogelijkheid een “doorslaggevende rol” heeft gespeeld.
8. Artikel 1, Regeling van de Minister van Justitie en Veiligheid van 22 januari 2021, tot instelling van een landelijke avondklok ter bestrijding van de epidemie van covid-19
9. Rechtbank Den Haag, 16 februari 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:1100
10. Gerechtshof Den Haag, 26 februari 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:285. De uitspraak van het Hof is later nog door de Hoge Raad bekrachtigd.
11. Kamerstukken 35807, nr. 3
12. Rechtbank Den Haag, 6 oktober 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:10863.
13. Effectiviteit van verschillende toepassingen van het Coronatoegangsbewijs, 17 januari 2022.
14. Nieuwsuur, 16 februari 2022. <https://nos.nl/nieuwsuur/collectie/13889/artikel/2417686-ovv-voorzitter-dijsselbloem-aanpassingen-omt-stukken-pijnlijk-en-heel-schadelijk>

De ijzeren driehoek van wetenschap, beleid en economie in het coronabeleid

Volgt z.s.m.

Bestuurscultuur en coronapandemie: schaaakmat!

1. Van Thijn E. et al. *'De informatieparadox; een blinde vlek in het openbaar bestuur.'* Amsterdam: Boom Lemma uitgevers, 2004.
2. Zie de website van de Rekenkamer voor een overzicht: [20 jaar aan onderzoek over uitvoering van beleid | Infographic | Algemene Rekenkamer](#)
3. Regtvoort E. et al. *'Risico- en crisiscommunicatie.'* Baarn: Coutinho, 2007.
4. Rotmans J. *'Verandering van Tijdperk.'* Rotterdam: Aeneas, 2014.
5. Uit het oogpunt van eenheid. Uitgave Voorlichtingsraad (RVD) ter gelegenheid van haar 60 jarig bestaan. Den Haag, 2007.
6. Risico en crisis gecommuniceerd. Naar een verbeterde risico- en crisiscommunicatie. Uitgave RVD. Den Haag, 2002.
7. Regtvoort F. et al. *'Transitie33; een vertelling over effectief communiceren.'* Leeuwarden: Elikser, 2016.
8. Genootschap van Burgemeesters (NGB). Als het op communiceren aankomt: Crisiscommunicatie voor (loco-)burgemeesters. Den Haag. NGB-uitgave, 2008.
9. * Handboek Crisisbesluitvorming. <https://www.nctv.nl/.../2016/09/13/nationaal-handboek-crisisbesluitvorming>
10. Het is niet zijn echte naam. Gelet op het gepolariseerd karakter van de coronadiscussie en de jacht vanuit de overheid op andersdenkenden zag hij en zijn kompanen zich genoodzaakt onder een schuilnaam hun onderzoekswerk te doen. Hoeveel zeggend kan het zijn.
11. Van Dinten W. *'Met gevoel voor realiteit.'* Utrecht: Eburon, 2004.

Onafhankelijke wetenschap en politieke besluitvorming

1. Ioannidis JP. Why most published research findings are false. Plos Medicine 2005;2:e124.
2. Geciteerd in: Kucharski, A. *The rules of contagion.* Londen: Profile Books Ltd, 2020.
3. De claim van Pfizer is dan ook om verschillende redenen onhoudbaar. Zie bijvoorbeeld <https://blogs.bmj.com/bmj/2021/01/04/peter-doshi-pfizer-and-modernas-95-effective-vaccines-we-need-more-details-and-the-raw-data/>.
4. Zie bijvoorbeeld <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Gerechtshoven/Gerechtshof-Den-Haag/Nieuws/Paginas/Invoeren-avondklok-was-toegestaan.aspx>.
5. Deze attitude was bij de rechtszaken tegen de staat i.v.m. de coronamaatregelen trouwens ver te zoeken.
6. Ik zal hier dieper op ingaan in het boek *Van aardbeving tot zoönose – over de inzet van modellen voor beleid* dat ik in januari 2023 met Marc Jacobs zal publiceren bij Mazirel pers.
7. Zie voor een uitgebreide bespreking van dit punt mijn boek *'Wetenschap als nieuwe religie – hoe corona de spirituele schaarste in de samenleving blootlegde.'* Utrecht: Ten Have, 2022.
8. Lezing 'Wanneer kennis kritiek wordt', door minister Dijkgraaf | Toespraak | Rijksoverheid.nl
9. Id.
10. Robbert Dijkgraaf on Twitter: <https://t.co/fVgIYFVg6L> / Twitter
11. <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/05/25/nederland-krijgt-nationaal-centrum-voor-wetenschapscommunicatie>
12. De leden van deze commissie per januari 2022 zijn: J.P. Mackenbach (voorzitter), A.P. Hardon, J.C. Seidell, E.M. Steg, M. Nielen, F.G.M. Russel en W.J.M. Spaan.
13. Alle citaten uit dit rapport zijn terug te vinden op https://nitter.net/VegtDoor/status/1534540370612260867?s=20&t=FFsKsVDcKLUWak_r7Yfu9w.

Jong in coronatijd, kinderen in de vuurlinie

1. Bonanno GA. Loss, trauma, and human resilience: have we underestimated the human capacity to thrive after extremely aversive events? Am Psychol 2004;59:20-8. Beschikbaar via: doi: 10.1037/0003-066X.59.1.20.
2. Rutter M. Resilience: Some conceptual considerations. J Adolesc Health 1993;14:626-31.

3. WHO. Report of the WHO-China Joint Mission on Coronavirus Disease 2019 (COVID-19), 16-24 February 2020. <https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/who-china-joint-mission-on-covid-19-final-report.pdf>
4. Meindersma B. et al. Hoe twee vragen op een artsencongres tot sluiting van alle scholen leidden. NOS, 7 juni. <https://nos.nl/artikel/2336385-hoe-twee-vragen-op-een-artsencongres-tot-sluiting-van-alle-scholen-leidden>
5. Novel Coronavirus Pneumonia Emergency Response Epidemiology Team. The epidemiological characteristics of an outbreak of 2019 novel coronavirus diseases (COVID-19) in China. China CDC Weekly 2020;2:113-22.
6. World Health Organization – regional office for Europe. Considering the impact of COVID-19 on children. 2022. <https://www.who.int/europe/activities/considering-the-impact-of-covid-19-on-children>
7. Ludvigsson J. The first eight months of Sweden’s COVID-19 strategy and the key actions and actors that were involved. Acta Paediatrica 2020;09;2459-71. Beschikbaar via:
8. Rijksoverheid. Letterlijke tekst persconferentie minister-president Mark Rutte en directeur Jaap van Dissel (Centrum Infectieziektebestrijding) na afloop van crisisberaad kabinet. 21-04-2020. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/documenten/mediateksten/2020/04/21/letterlijke-tekst-persconferentie-minister-president-mark-rutte-en-directeur-jaap-van-dissel-centrum-infectieziektebestrijding-na-afloop-van-crisisberaad-kabinet>
9. Dr. Kelder en Co. Prof. Ira Helsloot: Het is een debiele lockdown. 18 april 2020. URL: <https://www.nporadio1.nl/fragmenten/dr-kelder-en-co/452f67f7-adc6-4fa0-b04b-e50db3f86bce/2020-04-18-prof-ira-helsloot-het-is-een-debiele-lockdown>
Econom Robin Fransman: ‘Het wordt tijd om eens twaalf maanden of anderhalf jaar vooruit te kijken.’ 8 oktober 2020. URL: <https://op1npo.nl/2020/10/08/robin-fransman-en-karoly-illy-over-structureler-coronabeleid-met-langetermijnvisie/>
10. NPO Radio 1. Dit is de Dag 19 januari 2021 (18:30 - 19:00). <https://www.nporadio1.nl/uitzendingen/dit-is-de-dag/321583ee-3a3b-4a07-b9d9-091393361839/2020-03-30-dit-is-de-dag>
11. Hoek van der W. et al. De rol van kinderen in de transmissie van SARS-CoV-2. Ned Tijdschr Geneeskd 2020;164:D5140.
12. Fragment: Buitenhof Anders Tegnell. 12 december 2021. https://www.npostart.nl/anders-tegnell/12-12-2021/POMS_AT_16726585
13. Hoogleraar computationele biologie Francois Balloux op Twitter. 14 september 2021. <https://twitter.com/BallouxFrancois/status/1437834111901655046>
14. Parsley L. Exclusive: Kids catch and spread coronavirus half as much as adults, Iceland study confirms. National Geographic. 10 december 2020. <https://www.nationalgeographic.com/science/article/we-now-know-how-much-children-spread-coronavirus>
15. RIVM. Onderzoek transmissie op basisscholen. Website RTIVM. Geraadpleegd 16 mei 2022. <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/onderzoek/transmissie-basisscholen>.
16. RIVM. Onderzoek gezinnen en jongeren. Website RIVM. Geraadpleegd: 16 mei 2022. <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/onderzoek/onderzoek-gezinnen-en-jongeren>
17. Stabell Benn C. Skal jeg vaccinere mit 5-11-årige barn med de nye vacciner mod COVID-19? Gepubliceerd op LinkedIn 1 december 2021. <https://www.linkedin.com/pulse/skal-jeg-vaccinere-mit-5-11-%25C3%25A5rige-barn-med-de-nye-vacciner-benn/?trackingId=6uwvDgMNQq%2Bg0suBIEKxtw%3D%3D>
18. * Zurhake S. Onderzoek: verloop corona bij kinderen doorgaans niet ernstiger dan bij verkoudheid. NOS. 14 december 2021. <https://nos.nl/index.php/artikel/2409493-onderzoek-verloop-corona-bij-kinderen-doorgaans-niet-ernstiger-dan-bij-verkoudheid>
19. De Hoog MKA. et al. Incidence rates and symptomatology of community infections with SARS-CoV-2 in children and parents: The CoKids longitudinal household study. medRxiv 2021.12.10.21267600. Beschikbaar via: doi: <https://doi.org/10.1101/2021.12.10.21267600>

20. Koppies JN. Onderzoeksliteratuur kinderen, scholen en COVID-19: twee jaar later. 12 juli 2022. <https://pedagoogel.com/2021/02/28/onderzoeksliteratuur-kinderen-scholen-en-covid-19-eeen-jaar-later/>
21. Bijl D. (red.) 'Pandemische Chaos. Het coronabeleid onder de loep.' Hoofdstuk Kinderen van de coronarekening, p. 175-192. Zutphen: Walburg Pers, 2021.
22. Nye C. et al. Covid, Tango and the Lagom Way - the documentary. Documentaire, 30 januari 2021. https://www.youtube.com/watch?v=Ri_yU_gHLcA
23. Wolf de I. et al. Opinie: Geef nu de ontwikkeling van kinderen voorrang en laat de scholen open. De Volkskrant, 25 november 2021. <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/opinie-geef-nu-de-ontwikkeling-van-kinderen-voorrang-en-laat-de-scholen-open~b47f8149/>
24. De Groene Rekenkamer. Webinar Ira Helsloot: Is een lockdown dodelijker dan het coronavirus? 31 augustus 2021. <https://groene-rekenkamer.nl/event/webinar-ira-helsloot/>
25. Rijksoverheid. Nederland verder open met coronatoegangsbewijs. 14 september 2021 [https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/09/14/nederland-verder-open-met-coronatoegangsbewijs#:~:text=Vanaf%2025%20september%20verplicht,publiek%20bij%20profe ssionele%20sportwedstrijden\)%20en](https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/09/14/nederland-verder-open-met-coronatoegangsbewijs#:~:text=Vanaf%2025%20september%20verplicht,publiek%20bij%20profe ssionele%20sportwedstrijden)%20en)
26. Bardosh K. et al. The unintended consequences of COVID-19 vaccine policy: why mandates, passports and restrictions may cause more harm than good. *BMJ Global Health* 2022;7:e008684.
27. Quekel S. Rijksoverheid: Alléén sneeuwballengevecht met eigen huishouden of één vriend. *Algemeen dagblad*, 6 februari 2021 <https://www.ad.nl/binnenland/rijksoverheid-alleen-sneeuwballengevecht-met-eigen-huishouden-of-een-vriend~a23f8651/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>
28. Covid and children: the UK approach. Lentesymposium de printemps: rondetafelgesprek met Britse kinderartsen Shamez Ladhani, Michael Absoud en Alasdair Munro. Gent, 23 maart 2022. URL: <https://vimeo.com/692474315?ref=tw-share;Mundasad,S.Covid:Children'sextremelylowriskconfirmedbystudy.BBC.9juli2021URL:https://www.bbc.com/news/health-57766717>
29. Bertran M. et al. COVID-19 deaths in children and young people: active prospective national surveillance, March 2020 to December 2021, England (May 9, 2022). Beschikbaar via SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4125501>.
30. Trigg N. Long Covid in children 'nowhere near scale feared'. BBC. 2 september 2021 URL: <https://www.bbc.com/news/health-58410584>
31. Koppies JN. Het briljante afweersysteem van kinderen. Geraadpleegd: 12 juli 2022. URL: <https://pedagoogel.com/2021/11/26/het-briljante-afweersysteem-van-kinderen/>
32. 16 februari 2021 <https://jeugdjournaal.nl/artikel/2368904-de-kinderpersconferentie-met-mark-rutte-en-hugo-de-jonge.html?ext=html>
33. NOS Jeugdjournaal. De kinderpersconferentie met Mark Rutte en Hugo de Jonge. Uitzending 16 februari 2021. URL: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/vraag-en-antwoord/persconferentie-over-corona-voor-kinderen>
34. Gezondheidsraad. Advies Vaccinatie van adolescenten tegen COVID-19. 29 juni 2021. <https://www.gezondheidsraad.nl/documenten/adviezen/2021/06/29/vaccinatie-van-adolescenten-tegen-covid-19>
35. NOS. Jeugd had geen enkele prioriteit in coronabeleid'. 3 juni 2021. <https://nos.nl/artikel/2383407-jeugd-had-geen-enkele-prioriteit-in-coronabeleid>
36. 16 februari 2021 <https://jeugdjournaal.nl/artikel/2368904-de-kinderpersconferentie-met-mark-rutte-en-hugo-de-jonge.html?ext=html>
37. RIVM. Onderzoekresultaten GGD over kinderen en COVID-19. Geraadpleegd: 20 september 2021. URL: <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/kinderen>
38. Ioannidis JPA. A fiasco in the making? As the coronavirus pandemic takes hold, we are making decisions without reliable data. *Stat*, 17 maart 2020. <https://www.statnews.com/2020/03/17/a-fiasco-in-the-making-as-the-coronavirus-pandemic-takes-hold-we-are-making-decisions-without-reliable-data/>
39. 2 Years On - In conversation, Professor Jay Bhattacharya and Professor John Ioannidis. *Collateral Global*. 9 maart 2022. <https://www.youtube.com/watch?v=x0u8jWMLuSk>

40. Woolhouse M. The Year The World Went Mad - A Scientific Memoir From the Pandemic (hoofdstuk 8: Children and schools, p 117). 24 februari 2022. Sandstone Press, Schotland. URL: <https://sandstonepress.com/books/the-year-the-world-went-mad>
41. Sheldrick G. Banning children from school in pandemic was a mistake, says Zahawi. Express. 18 maart 2022. <https://www.express.co.uk/news/politics/1582678/nadhim-zahawi-coronavirus-schools-children-news>
42. De Belgische epidemioloog Luc Bonneux over voorzorgsprincipe op Twitter, 13 augustus 2020. <https://twitter.com/LBonneux/status/1293899947423739904>
43. Anderberg J. The Herd. Londen: Scribe Publications, 2022. <https://scribepublications.co.uk/books-authors/books/the-herd-9781913348908>
44. Giesecke J. Det här borde gälla för förskolor, skolor och universitet. Nyheter, 31 maart 2021. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/johan-giesecke-det-har-borde-galla-for-forskolor-skolor-och-universitet>
45. Svaleryd H. et al. Skolresultat och psykisk ohälsa bland elever (Schoolresultaten en psychische aandoeningen onder leerlingen). 2021. URL: <https://coronakommissionen.com/wp-content/uploads/2021/10/underlagsrapport-svaleryd-o-vlachos-skolresultat-och-psykisk-ohalsa-bland-elever.pdf> "Over het algemeen lijken de schoolkinderen relatief goed om te gaan met de pandemie(...) Er zijn geen aanwijzingen dat mentale problemen zijn toegenomen"
46. Hallin AE. et al. No learning loss in Sweden during the pandemic evidence from primary school reading assessments. Int J Educat Res 2022;114:102011.
47. Bergstedt S. Sveriges överdödlighet en av de lägsta i Europa. Svenska Dagbladet, 25 februari 2022. <https://www.svd.se/a/qWrrlO/sveriges-overdodlighet-ar-nast-lagst-i-norden?metering=premium-abroad>
48. Folkhalsomyndigheten. Small impact on young people's health during the pandemic. 7 juli 2022. URL: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2022/juli/liten-paverkan-pa-ungas-halsa-under-pandemin/>
49. NPO Radio 1 Spraakmakers. Gast: Marc Bonten (van 20'15" - 28'05"). 18 januari 2021. URL: <https://www.nporadio1.nl/uitzendingen/spraakmakers/db1b83ca-dd37-4cfa-996b-69eb21a89542/2021-01-18-spraakmakers>
50. De Kinderombudsman. Kinderombudsman geeft input voor langetermijnplan corona. 15 maart 2022. URL: <https://www.kinderombudsman.nl/nieuws/kinderombudsman-geeft-input-voor-langetermijnplan-corona>
51. Kinderrechtenverdrag (IVRK). https://www.kinderrechten.nl/professionals/verdragstekst/?gclid=CjwKCAjw14uVBhBEEiwAaufYx-EAKcx8naJTVf-3JUDthHmrRQcp9nIJtJ4OVpE9mQv-8eXJoudAKRoCx84QAvD_BwE
52. VERDICT: How well did Norway handle the Covid-19 pandemic? The Local Norway. 26 april 2022. URL: <https://www.thelocal.no/20220426/verdict-how-well-did-norway-handle-the-covid-19-pandemic/>
53. RIVM. Ruim 1 op de 5 jongeren had suïcidale gedachten tijdens laatste lockdown. Website RIVM: 11 mei 2022. <https://www.rivm.nl/nieuws/ruim-1-op-5-jongeren-had-suicidale-gedachten-tijdens-laatste-lockdown>
54. Jaarrapport 2021 Landelijke Jeugdmonitor URL: <https://jeugdmonitor.cbs.nl/publicaties/jaarrapport-2021>
55. Nationaal Cohortonderzoek Onderwijs. Balans na twee jaar COVID-19-crisis: nog steeds vertraging in de leergroei, maar nadeel kwetsbare leerlingen verkleind. 17 mei 2022. <https://www.nationaalcohortonderzoek.nl/actueel/factsheets-mei-2022>
56. Zie nr 40.
57. WHO. Constitution. <https://www.who.int/about/governance/constitution#:~:text=The%20health%20of%20all%20peoples,is%20of%20value%20to%20all.>
58. NOC/NSF. Diepterecord sportdeelname, herstel zeer beperkt. 19 mei 2022. URL <https://nocnsf.nl/nieuws/2022/05/diepterecord-sportdeelname-herstel-zeer-beperkt>:
59. Soriano-Arandes A, et al. Household Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2 Transmission and Children: A Network Prospective Study. Clinical Infectious Diseases, Volume

- 73, Issue 6, 15 September 2021, Pages e1261–e1269, Beschikbaar via:
<https://doi.org/10.1093/cid/ciab228>
60. Anderberg J. 'The Herd.' Londen: Scribe Publications, 2022.
<https://scribepublications.co.uk/books-authors/books/the-herd-9781913348908>
  61. The Curtain Close on COVID Theater. 7 maart 2022.
<https://www.youtube.com/watch?v=iulvEmAmtcQ&t=652s>
  62. <https://twitter.com/VPrasadMDMPH/status/1505302522629558275>
  63. Anderberg, zie ref. 60.
  64. Ekström A. op Twitter. 9 juli 2022. URL:
https://twitter.com/Anna_Ekstrom/status/1545827153698324480
 The Economist. Covid learning loss has been a global disaster. 9 juli 2022. URL:
https://www.economist.com/international/2022/07/07/covid-learning-loss-has-been-a-global-disaster?utm_medium=social-media.content.np&utm_source=twitter&utm_campaign=editorial-social&utm_content=discovery.content
  65. Størdal K. et al. When the restrictions are worse than the pandemic. Tidsskr Nor Legeforen. 28 January 2021. Beschikbaar via: doi: 10.4045/tidsskr.21.0055

Hoe redden we de democratie?

1. Bron: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2022/global-expansion-authoritarian-rule>
2. https://freedomhouse.org/sites/default/files/2021-02/FIW2021_World_02252021_FINAL-web-upload.pdf
3. <https://www.youtube.com/watch?v=VX0hn6F-jsI&t=476s>
4. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2020.577740/full>
5. <https://www.tabletmag.com/sections/science/articles/pandemic-science>
6. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2020.577708/full>
7. <https://www.annualreviews.org/doi/pdf/10.1146/annurev.polisci.7.012003.104730>
8. (https://en.wikipedia.org/wiki/Economic_inequality)
9. https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17439760500372796?casa_token=2W0PkLC08g8AAAA%3A1cLhwKud61yfl-aHIZcvX0vRsP28h6_yHRDkn19GMOFsu1ZfJ6XkncS6y046CffN8Wie88rEf0cT8g
10. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2021.650525/full>

Nederlanders let op u 'saek'. Bespioneren van eigen burgers is geen overheidstaak

1. Farrow R. *How democracies spy on their citizens. The inside story of the world most notorious commercial spyware and the big tech companies waging war against it.* The New Yorker Magazine. April 25 & May 2, 2022 Issue.
2. Groustra GR. 'De Slach by Starum 1345.' Boalsert: AJ. Osinga, 1978.
3. Er rijst hier een probleem. In de 'Aanwijzingen' voor de auteurs staat dat woorden en zinnen in 'een vreemde taal' cursief dienen moeten worden geschreven. Fries is geen 'vreemde' taal, immers een van de twee officiële talen die Nederland rijk is, maar geen Nederlands.
4. Kam J van de. *Op de grens van land en zee. Portret van de Wadden.* Amsterdam: Ploegsma, 1969.
5. Op 15 november 1946 ondertekenden de Nederlandse regering en de (eenzijdig uitgeroepen) Republiek Indonesia een eerste overeenkomst te Linggadjati op Java.
6. In elektronische analen (lees wikipedia) staat het KNIL te boek als 'Nederlandse koloniale leger in Nederlands-Indië' (curs. LF).
7. Een enkele keer kan ondanks invoer van foute gegevens en foute redenering toch een juiste uitspraak door *toeval* tot stand komen.
8. Hoort op pag. 210, reg. 1. Pseudoniem van Eric Arthur Blair (1903-1950).
9. "Sean Spicer, woordvoerder van Trump, gaf alternatieve feiten aan", zei Kellyanne Conway in januari 2017 bij *NBC News* twee dagen daarna. De interviewer, Chuck Todd, reageerde adequaat met: "Alternatieve feiten zijn geen feiten ... het zijn onwaarheden."
10. OMT: *Outbreak management Team* van het Centrum Infectiebestrijding (CIB) van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM).
11. https://en.wikipedia.org/wiki/Social_Credit_System, (11.998 woorden, 167 referenties).

12. In de 1946-herdruk van 'Brave new world' (1932) schreef Huxley "The advancement of science as it affects human individuals", een oeroud thema (zie ook noot 33).
13. Nog nooit zijn zo velen door zo weinigen bedrieglijk beïnvloed. De doeltreffendheid van politieke en religieuze propaganda hangt af van de gebruikte methoden, niet van de leer(inhoud) van het onderricht. Die leer(inhoud) kan waar of onwaar zijn, heilzaam of schadelijk, het maakt weinig of geen verschil.
14. Rood J. *Een man met bedoelingen. Sjaak Lentz en het persoonsbewijs*. De Groene Amsterdammer. 2022;12:48-52.
15. Rood J. *Perfectie in opsporing als motto. Sjaak Lentz en het jodenregister*. De Groene Amsterdammer 2022;14:44-9.
16. Bovenberg JA. *De beste remedie: censuur of het vrije woord?* In: Bijl D (red.). 'Pandemische chaos. Het coronabeleid onder de loep.' Zutphen: Walburg Pers 2021:223-39.
17. Freudenberg N. 'Lethal but legal.' Oxford University Press, 2014.
18. Bijl D. 'Het pillenprobleem (Herziene Uitgave). Amsterdam: AUP, 2020.
19. Zuboff S. *The age of surveillance capitalism. The fight for the future at the new frontier of power*. London: Profile books, 2019.
20. 'Life is short and information endless: nobody has time for everything [...] He [the author] must learn to simplify, but not to the point of falsification. He must learn to concentrate upon the essentials of a situation, but without ignoring too many of reality's qualifying side issues. In this way he may be able to tell, not indeed the whole truth (for the whole truth about almost any important subject is incompatible with brevity), but considerably more than the dangerous quarter-truths and halftruths which have always been the current coin of thought. (Brave new world revisited, p.vii f)
21. Bovenberg (ibid.)
22. Arendt H. *Lying in politics: Reflections on The Pentagon Papers*. New York Review of Books 17/8 (18 November 1971): 30-39. Beschikbaar via: <https://www.tramuntalegria.com/wp-content/uploads/2018/08/Lying-in-Politics-Reflections-on-The-Pentagon-Papers-by-Hannah-Arendt-The-New-York-Review-of-Books.pdf>
23. Braak B van den. *Wat is waarheid?* Parlement.com 2022. Beschikbaar via: <https://www.parlement.com/9353000/1/j9vvknrezmh4csi/vlrnbtm5oqxc>
24. *Big Data technologies describe a new generation of technologies and architectures, designed to economically extract value from very large volumes of a wide variety of data, by enabling high-velocity capture, discovery, and/or analysis*. Chen M. et al. *Big Data: A Survey*. Mobile Networks and Applications. 2014;19:171-209.
25. Ransdorp R. *Zwervend met Zhuang Zi. Wegwijs in de taoïstische filosofie*. Budel: Damon, 2008.
26. Mistreanu S. *Life inside China's Social Credit Laboratory. The party's massive experiment in ranking and monitoring Chinese citizens has already started*. Foreign Policy, 2018
27. Kostka G. *Study: More than two thirds of Chinese take a positive view of social credit systems in their country*. Freie Universität Berlin. 23 July 2018. Beschikbaar via: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3215138
28. Zuboff (ibid.)
29. https://en.m.wikipedia.org/wiki/Censorship_in_China
30. 'Chinese citizens fully enjoy freedom of speech on the internet,' says the white paper. Bristow M. *China defends internet censorship*. Beschikbaar via: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8727647.stm>
31. Imtiyaz ARM. *Mass surveillance and muslims*. In: China. Chinese Law and religion monitor. 2020. Beschikbaar via: https://www.researchgate.net/publication/343706635_Mass_Surveillance_and_Muslims_in_China
32. Hoort op pag. 218, 2e al., reg.5: Biosemiotiek is de subdiscipline van biologie die interacties tussen celstructuren, cellen, weefsels, organen en organismen opvat als communicatie.
33. Feenstra L. 'In de vingers. Filosofie van de vaardigheid.' Amsterdam: Boom, 2021.
34. Om geloofsredenen werden op 22 juli 1209 in Béziers duizenden mensen gedood, zonder onderscheid in leeftijd, geslacht of geloof. De lijst van moordenaars is groot: Atilla de Hun, Dzengis Khan, Leopold II van België, Hitler, Stalin, Mao om maar enkelen te noemen die ieder verantwoordelijk waren voor miljoenen slachtoffers.
35. Zuboff (ibid.)

36. 'L'apprenti sorcier' is een symfonisch gedicht van Paul Dukas (1897) op basis van Johann Wolfgang von Goethe's ballade 'der Zauberlehrling' (tovenaarsleerling) (1797).
37. De ijzeren wet van de oligarchie werd geformuleerd door de socioloog Robert Michels (1876-1936). Beschikbaar via: https://www.classicistranieri.com/nl/articles/i/j/z/IJzeren_wet_van_de_oligarchie_c4fb.html
38. *Stanford Encyclopedia of Philosophy: table of contents (anarchism, freedom of ..., libertarian ...)*. Beschikbaar via: <https://plato.stanford.edu/contents.html>
39. Feenstra L. *Verwantschap tussen anarchisme en zen*. In: Uit het academisch toernooiveld. Een afscheidscollage. Leuven: Acco, 2005. p.95-101
40. Omtzigt P. *François Vrancken lezing*. Lezing bij Mandeville Academy in de st. Janskerk Gouda. 11 maart 2022. Beschikbaar via: <https://mandevilleacademy.nl/wp-content/uploads/2022/03/Francois-Vrancken-lezing.pdf>
41. Hoort op pag. 223, 4^e al., reg. 6: Valerius, Neer-landsche gedenck-clanck, Haerlem 1626. Beschikbaar via: https://www.dbnl.org/tekst/duys001oude02_01/duys001oude02_01_0211.php

Leven is iets anders dan niet doodgaan

1. <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/een-vaccin-weigeren-tijdens-een-pandemie-is-een-daad-van-naastenhaat~b6fa7500/>
2. <https://www.fiercepharma.com/pharma/it-s-official-pfizer-biontech-ink-enormous-deal-europe-to-provide-1-8b-covid-19-vaccine>
3. <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5197211/coronavirus-vaccinatie-pfizer-oxford-procent-groepsimmunititeit>
4. <https://www.gezondheidsraad.nl/documenten/adviezen/2021/06/29/vaccinatie-van-adolescenten-tegen-covid-19>
5. <https://wnl.tv/2021/03/08/de-jonge-nul-begrip-voor-mensen-die-coronaprik-weigeren/>
6. <https://www.lnaz.nl/nieuws/lnaz-schaalt-landelijk-aantal-ic-bedden-verder-af-per-maandag-7-juni-naar-1150>
7. Kamerdebat over IC capaciteit 28 oktober 2021: <https://www.youtube.com/watch?v=A7uUVQOQX-w>
8. <https://www.hpdetijd.nl/2020-05-25/waarom-covid-19-vaker-mensen-met-overgewicht-treft/>
9. <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5254440/gevaccineerd-ook-besmettelijk-anderen-besmetten-vaccin>
10. Bijl D. (red.) *'Pandemische Chaos'*. Zutphen: Walburgpers, 2021.
11. <https://nos.nl/artikel/2409628-weinig-bescherming-vaccins-tegen-infectie-door-omikron-booster-noodzakelijk>
12. <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/onderzoek-eerdere-infectie-beschermt-veel-beter-dan-vaccin~b638bfbf/>
13. <https://www.blckbx.tv/corona/cbs-onderzoek-oversterfte-rammelt-en-de-media-misleiden-in-gesprek-met-theo-schettters-en-ronald-meester>
14. <https://hetanderenieuws.nl/mrna-vaccins-en-de-stijging-van-het-sterftecijfer-door-alle-oorzaken-een-gesprek-met-robert-malone-theo-schettters/>
15. <https://deanderekrant.nl/nieuws/correlatie-vaccinaties-en-oversterfte-2022-08-01>
16. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/27/oversterfte-in-alle-weken-van-juni>
17. <https://www.zonmw.nl/nl/over-zonmw/coronavirus/onderzoek-naar-corona-en-covid-19/oversterfte/>
18. https://wijdeouders.nl/wp-content/uploads/2021/07/20210715_wp-uit.pdf
19. <https://www.trouw.nl/politiek/de-jonge-tieners-die-willen-kunnen-een-prik-krijgen~bdf7bd47/>
20. <https://www.parool.nl/nederland/gezondheidsraad-houdt-bij-vaccinaties-geen-rekening-met-mogelijke-immuniteit-zorgpersoneel~b6dcf916/>
21. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/03/25/rapportage-campagne-effectmonitor-coronavaccinatie-25-maart-2021>
22. Hugo de Jonge vergelijkt vaccin met frikandel: <https://www.youtube.com/watch?v=IkZwgjVnHZU>

23. <https://www.nu.nl/287789/video/de-jonge-over-janssen-vaccin-ideaal-voor-zomer-vol-festivals.html>
24. <https://nos.nl/nieuwsuur/collectie/13850/artikel/2389642-jongeren-die-gingen-dansen-na-janssen-kunnen-coronaschade-verhalen-op-staat>
25. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0021505/2022-01-31>
26. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2021-452.html>
27. www.ema.europa.eu/en/documents/product-information/jcovden-previously-covid-19-vaccine-janssen-epar-product-information_nl.pdf
28. <https://www.blckbx.tv/corona/overheid-gaat-te-ver-zegt-wendy-mittemeijer-ooteman>
29. Factsheet, plan van aanpak bereiken maximale vaccinatiëgraad, GGD Amsterdam
<https://userfiles.mailswitch.nl/files/4286-c78ff2e810d5ba86b891eb56e5a06448.pdf>
30. <https://www.reclamecode.nl/uitspraken/resultaten/gezondheid-2021-00326-cvb/316442/>
31. https://www.washingtonpost.com/video/politics/biden-coronavirus-is-a-pandemic-of-the-unvaccinated/2021/07/29/d6a350f2-b8db-4a37-b0a2-23c1159859bd_video.html
32. <https://www.ad.nl/video/productie/de-jonge-het-is-een-epidemie-van-de-ongevaccineerden-259026>
33. <https://frieschdagblad.nl/regio/Ongevaccineerden-houden-bedden-van-anderen-bezet-zegt-De-Jonge-27098898.html>
34. <https://www.nu.nl/coronavirus/6181921/waarom-het-verschil-tussen-ziekenhuisopnames-door-en-met-corona-belangrijk-is.html>
35. <https://data.overheid.nl/en/dataset/15921-covid-19-ziekenhuis--en-intensive-care-opnames--ic--in-nederland-per-leeftijdsgroep-per-zieken>
36. <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2021Z22109&did=2021D47129>
37. <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2021Z22109&did=2022D00043>
30. \$ <https://danielvdtuin.substack.com/p/vaccineffectiviteit-maart-2022>
31. <https://landelijkexpertisecentrumsterven.nl/een-verwacht-overlijden-op-hoge-leeftijd-of-een-coronadode/>
32. <https://www.blckbx.tv/corona/coronabeleid-is-inhumaan-erwin-kompanje>
33. \$ <https://www.ad.nl/binnenland/zorgen-over-hoge-aantal-besmettingen-onder-kinderen-overweeg-verlengen-kerstvakantie~a640a332/>
34. <https://eswi.org/eswi-tv/marc-van-ranst-communication-and-public-engagement/>
35. <https://www.metronieuws.nl/in-het-nieuws/binnenland/2021/12/twitter-uitspraak-hugo-de-jonge-postcode-ongevaccineerden/>
36. \$ <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/10/22/je-bent-een-egoist-als-je-je-nu-nog-niet-laat-vaccineren-a4062764>
37. <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/de-kinderartsen-zijn-om-vaccineer-de-tieners~b5209991/>
38. Karoly Illy spreekt met een ongevaccineerde die op de 2e rang moet zitten vanwege vaccinatiestatus: <https://twitter.com/op1npo/status/1452739249611198465>
39. <https://www.nu.nl/politiek/6143105/interview-de-jonge-het-heeft-iets-decadents-om-vaccin-te-weigeren.html>
40. <https://frieschdagblad.nl/regio/Ongevaccineerden-houden-bedden-van-anderen-bezet-zegt-De-Jonge-27098898.html>
41. <https://www.bnnvara.nl/joop/artikelen/wie-vaccin-weigert-vanwege-gods-wil-moet-ook-geen-medische-zorg-vragen>
42. <https://www.nu.nl/289788/video/viroloog-ongevaccineerden-op-eiland-zetten-ideaal-maar-niet-acceptabel.html>
43. Arendt H. Eichmann in Jeruzalem, de banaliteit van het kwaad. Uitgeverij Olympus.
44. <https://www.aangiftehugodejonge.nl/>
45. <https://nos.nl/artikel/2397182-zo-schat-de-politie-in-hoeveel-mensen-er-op-een-demonstratie-komen>
46. \$ <https://www.telegraaf.nl/nieuws/332910187/ursula-von-der-leyen-zwengelt-discussie-over-europese-vaccinatieplicht-aan>

47. Vijf MEPs geven hun reactie op het door Von der Leyen voorgestelde debat over Europese vaccinatieplicht: <https://www.youtube.com/watch?v=YTIvlu9Djdl>
48. § <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/opinie-over-het-coronavaccin-is-veel-onzeker-maar-het-debat-wordt-steeeds-stelliger-hou-daarmee-op-be743179/>
49. Verdiepend gesprek met Robin Fransman bij De Nieuwe Wereld: <https://www.youtube.com/watch?v=dngC6fBLIYM>
50. * https://www.linkedin.com/posts/marc-kaptein-m-d-601ba18_covid-activity-6734867875078656000-a89a?utm_source=linkedin_share&utm_medium=member_desktop_web
51. <https://www.marketingtribune.nl/algemeen/weblog/2020/12/column-geneesmiddelenreclame-in-coronatijd-alle-regels-overboord/index.xml>
52. <https://ethiekenfarma.nl/een-lobby-voor-gezondheid-of-miljarden-omzet/>
53. <https://www.pfizer.nl/nieuws/pfizer-berust-uitspraak-cgr>
54. <https://www.reuters.com/article/us-pfizer-settlement-idUSTRE5813XB20090902>
55. § <https://www.volkskrant.nl/economie/pfizer-op-recordwinst-door-coronavaccins-b1f05814/>
56. Inzichten gebaseerd op informatie uit interviews, gesprekken en bijeenkomsten van het platform “Ethiek & Farma” <https://ethiekenfarma.nl/het-coronadebat-waarom-is-de-farma-zo-stil/>
57. <https://marketinginfarma.nl/2021/01/20/hoe-denkt-jouw-baas-over-vaccins-deel-1-van-een-tweeluik-dossier/>
58. <https://marketinginfarma.nl/live/>
59. https://www.linkedin.com/posts/marc-kaptein-m-d-601ba18_covid-covidvaccines-vaccines-activity-6947513785817415680-EbQH?utm_source=linkedin_share&utm_medium=member_desktop_web
60. <https://www.telegraaf.nl/nieuws/752396283/een-op-vijf-jongeren-dacht-aan-zelfmoord-tijdens-laatste-lockdown>
61. <https://www.nporadio1.nl/nieuws/gezondheid/a6d4c762-cc67-4dff-b724-4c25a982d4ff/hoogleraar-obesitas-liesbeth-van-rossum-de-maatschappij-nodigt-ons-uit-om-ongezond-te-leven>
62. Desmet M. *‘De psychologie van totalitarisme’*. Antwerpen: Pelckmans, 2022.
63. De Nieuwe Wereld, verdiepend gesprek met Mattias Desmet, oktober 2020 <https://www.youtube.com/watch?v=YOLhF9fyjkk>
64. Meester R. Covid-19 en het inschatten van risico’s. In: Bijl D. (red.) *‘Pandemische Chaos’*. Zutphen: Walburgers, 2021.
65. <https://ethiekenfarma.nl/internist-sabine-pinedo-investeren-in-gezondheid-loont-nog-niet/>
66. <https://ethiekenfarma.nl/marc-jacobs-desinformatie-bestaat-niet/>
67. <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/05/25/nederland-krijgt-nationaal-centrum-voor-wetenschapscommunicatie>
68. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/desinformatie-nepnieuws/aanpak-desinformatie-en-nepnieuws>
69. Meester R. *‘Wetenschap als nieuwe religie’*. Utrecht: Ten have, 2022.
70. MEP Christiane Anderson reflecteert op de corona periode: <https://www.europarl.europa.eu/streaming/?event=20220705-1930-SPECIAL-OTHER&BrampActive=true&fs=e&s=cl>

Aanklagen uit liefde. Studeren aan de universiteit tijdens en na COVID-19

1. KNAW. Nederlands en/of Engels? Taalkeuze met beleid in het Nederlands hoger onderwijs. 2017.
2. CBS. 40 procent eerstejaars universiteit is internationale student. 18-3-2022. Beschikbaar via: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/11/40-procent-eerstejaars-universiteit-is-internationale-student>
3. RIVM. Terechte zorgen over mentale gezondheid en middelengebruik studenten. 11-11-2021. Beschikbaar via: <https://www.rivm.nl/nieuws/zorgen-mentale-gezondheid-middelengebruik-studenten>
4. Universiteiten van Nederland, De dalende rijksbijdrage en de druk op onderwijs en onderzoek. Beschikbaar via: <https://www.universiteitenvannederland.nl/dalende-rijksbijdrage.html>

5. NRC, Niet-gevaccineerden de morele maat nemen, daar is niets mis mee. 03-11-21. Beschikbaar via: <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/11/03/qr-codes-controleren-op-het-werk-doen-a4064167>
6. Vrije Universiteit. Missie en kernwaarden. Beschikbaar via: <https://vu.nl/nl/over-de-vu/meer-over/missie-en-kernwaarden>
7. Studenten in Verzet. Beschikbaar via: <https://www.studenteninverzet.nl/>

De toekomst van de onafhankelijke medische wetenschap

1. Dit hoofdstuk is met name gebaseerd op Peter Gøtzsche's boek: *The Chinese virus: killed millions and scientific freedom*. Copenhagen: Institute for Scientific Freedom, 2022. Gøtzsche PC.
2. Gøtzsche PC. *The Chinese virus: killed millions and scientific freedom*. Kopenhagen: Institute for Scientific Freedom, 2022.
3. Ioannidis J. How the pandemic is changing the norms of science. *Tablet* 2021; Sept 9.
4. Abbasi K. Covid-19 dissenters - or the virtue in being less cheerful. *BMJ* 2021;372:n731.
5. <https://www.gbdeclaration.org>
6. Kulldorff M. et al. One of the lockdowns' greatest casualties could be science. *The Federalist* 2021; March 18.
7. Gøtzsche PC. *The Chinese virus: killed millions and scientific freedom*. Copenhagen: Institute for Scientific Freedom, 2022.
<https://www.cfr.org/podcasts/lab-leak-theory-covid-19s-origins-nicholas-wade>.
https://en.wikipedia.org/wiki/COVID-19_lab_leak_theory
8. Robertson L. The Wuhan lab and the gain-of-function disagreement. *FactCheck* 2021; May 21, updated July 1
9. [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(20\)30418-9/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(20)30418-9/fulltext)
10. <https://www.nieuwspoort.nl/nieuws/maarten-keulemans-journalist-van-het-jaar-2021/#:~:text=Maarten%20Keulemans%2C%20wetenschapsjournalist%20bij%20de,Journalist%20van%20het%20jaar%202021>.
11. Ref. Overnu.nl over de Volkskrant en Keulemans die op deze website zal worden gepubliceerd.
12. Zie hiervoor de website van de EMA en het CBG: <https://www.cbg-meb.nl/onderwerpen/medicijninformatie-het-nieuwe-coronavirus/updates-medicijn-tegen-coronavirus-en-beschikbaarheid-van-medicijnen>
13. Gray L. The Johnson & Johnson vaccine is 100 percent effective at this one thing. *Best Life* 2021; Feb 28.
14. <https://www.bbc.com/mediacentre/2020/trusted-news-initiative-vaccine-disinformation>
15. <https://overnu.nl/factcheckers-checken-geen-feiten-maar-meningen/>
16. Meester R. *'Wetenschap als nieuwe religie. Hoe corona de spirituele schaarste in de samenleving blootlegde'*. Utrecht: Uitgeverij Ten Have, 2022.
17. Demasi M. Science and censorship - my story. *CrossFit* 2019; Aug 19.
18. Gøtzsche PC. *The Chinese virus: killed millions and scientific freedom*. Kopenhagen: Institute for Scientific Freedom, 2022.
19. Lexchin J. Those who have the gold make the evidence.
20. Smith R. Medical journals are an extension of the marketing arm of pharmaceutical companies. *PLoS Med* 2005;2:e138.
21. Michaels D. *'Doubt is their product'*. Oxford: Oxford University Press; 2008.
Oreskes N, Conway EM. *Merchants of doubt*. New York: Bloomsbury Press; 2010.
22. <https://uba.uva.nl/en/search-the-collection/how-to-find/impact-factors.html?cb>
23. Lundh A. et al. Conflicts of interest at medical journals: the influence of industry-supported randomised trials on journal impact factors and revenue - cohort study. *PLoS Med* 2010;7:e1000354.
24. <https://www.uu.nl/en/news/many-reactions-on-interview-with-paul-boselie-in-nature-on-open-science-and-recognition-and-rewards>
25. Het BMJ publiceert regelmatig over de slechte staat van wetenschappelijke publicaties door Chinese onderzoekers.
Carlisle JB. False individual patient data and zombie randomised controlled trials submitted to *Anaesthesia*. *Anaesthesia* 2021;76:472-9.

- Wu T. et al. Randomized trials published in some Chinese journals: how many are randomized? *Trials* 2009 Jul 2;10:46.
- Vickers A. et al. Do certain countries produce only positive results? A systematic review of controlled trials. *Control Clin Trials* 1998;19:159-166.
- Wang Y. et al. Positive results in randomized controlled trials on acupuncture published in Chinese journals: a systematic literature review. *J Altern Complement Med* 2014;20:A129.
- Madsen MV. et al. Acupuncture treatment for pain: systematic review of randomised clinical trials with acupuncture, placebo acupuncture, and no acupuncture groups. *BMJ* 2008;338:330-3.
26. Loubere N. The new censorship, the new academic freedom: commercial publishers and the Chinese market. *Journal of the European Association for Chinese Studies* 2020;1:239-52.
  27. Birrell I. Beijing's useful idiots: Science journals have encouraged and enforced a false Covid narrative. *Unherd* 2021; June 8.
  28. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Reuters>
  29. Abbasi K. COVID-19: politicisation, "corruption," and suppression of science. *BMJ* 2020;371:m4425.
  30. <https://overnu.nl/marc-bonten-omt-verzwijgt-connectie-met-pfizer-en-astrazeneca-experts-kritisch/>
§ <https://www.ftm.nl/artikelen/ziekenhuizen-artsen-cashen-corona>
  31. <https://www.consultancy.nl/adviesbureaus/burson-marsteller>
  32. <https://www.cochrane.org/>
  33. <https://www.scientificfreedom.dk/wp-content/uploads/2022/01/Goetzsche-Decline-and-fall-of-the-Cochrane-empire.pdf>
Gøtzsche PC. Death of a whistleblower and Cochrane's moral collapse.
  34. <https://www.doorbraak.eu/gebladerte/00142p08.htm>
  35. Adam Cohen in Trouw...er moet meer onderwijs komen in farmacotherapie
  36. Gøtzsche PC, et al. Ghost authorship in industry-initiated randomised trials. *PLoS Med* 2007;4:e19.
  37. Gøtzsche PC. *Deadly medicines and organised crime: How big pharma has corrupted health care.* London: Radcliffe Publishing; 2013.
  38. <https://www.ftm.nl/tag/billgates>
  39. <https://www.cochrane.org/news/cochrane-announces-support-new-donor>
  40. <https://www.bmj.com/content/312/7023/71>
  41. Jureidini J. et al. The illusion of evidence based medicine. *BMJ* 2022;376:o702.
  42. Gøtzsche PC. *Deadly medicines.* Zie ref. 37.
  43. Hoofdstuk 6 en 7 in: Peter Gøtzsche. *The Chinese virus: killed millions and scientific freedom,* Copenhagen: Institute for Scientific Freedom, 2022
  44. <https://richtlijnen.nhg.org/>
  45. https://nl.wikipedia.org/wiki/Robbert_Dijkgraaf
  46. <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2022/05/25/nederland-krijgt-nationaal-centrum-voor-wetenschapscommunicatie>
  47. <https://overnu.nl/het-vertouwen-in-wetenschap-of-wetenschappers-op-de-proef-gesteld/>
  48. <https://www.scientificfreedom.dk/strategy/>

De toekomst van de registratieautoriteiten

1. https://www.canada.ca/en/health-canada/services/clinical-trials.html#_Phases_of_clinical.
2. Alexander GC. Seeding trials and the subordination of science. *Annals of Internal Medicine* 2011;171:1107-08.
3. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33211535/>
4. <https://www.ema.europa.eu/en/news/COVID-19-how-ema-fast-tracks-development-support-approval-medicines-vaccines>
5. Zaken: C/09/625281 HA RK 22-72 en beroep C/09/625366 HA RK 22-75.
6. Michels KB. et al. Update of unethical use of placebos in randomised trials. *Bioethics* 2003;17:188-204.
Willems DL, et al. Compare new therapies with old, not with a placebo: a plea for revision of the Declaration of Helsinki. *Ned Tijdschr Geneesk* 2013;157:A6542.

7. Garland JE. 'Facing the evidence: antidepressiva treatment in children and adolescents'. *CMAJ* 2004;170:489-91.
8. Nissen SE. et al. Effect of rosiglitazone on the risk of myocardial infarction and death from cardiovascular causes. *N Engl J Med* 2007;356:2457-71.
9. Onderzoek Amerikaanse Senaatscommissie m.m.v Paul Thacker.
10. <http://www.sbmfc.org.br/wp-content/uploads/media/13h00%20Peter%20Gotzsche%2003%20nov%20101.pdf>
11. Anoniem. European Medicines Agency: transparency policy marred by too many failures. *Prescrire Internat* 2022;31:130-9.
12. <https://www.ema.europa.eu/en/about-us/history-ema>
13. European Commission "Regulation (EC) No1049/2001 (...) of 30 May 2001 regarding public access to European Parliament, Council and Commission documents". *Official Journal of the European Communities* 31 May 2001: L145/43-L145/48.
14. <https://prescrire.org/fr/Summary.aspx>
15. <https://www.isdbweb.org/>
16. Gøtzsche PC. Why we need easy access to all data from all clinical trials and how to accomplish it. *Trials* 2011;12:249.
17. Europese Verordening 1049/2001 en jurisprudentie.
18. European Ombudsman "Decision of the European Ombudsman closing his inquiry into complaint 2560/2007/BEH against the European medicines Agency", 24 november 2010."
19. Verordening (EU) nr. 536/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 betreffende klinische proeven met geneesmiddelen voor menselijk gebruik". *Publicatieblad van de Europese Unie* 27 mei 2014.
20. <https://www.bmj.com/content/351/bmj.h4320>
21. <https://www.iqwig.de/en/>
22. Anoniem. European Medicines Agency: transparency policy marred by too many failures. *Prescrire Internat* 2022;31:130-9.
23. Jaarlijkse update van nieuwe medicijnen in *La Revue Prescrire*.
24. <https://ssrn.com/abstract=4125239>
25. <https://www.ema.europa.eu/en/medicines/human/EPAR/paxlovid>
26. <https://www.scientificfreedom.dk/wp-content/uploads/2020/06/G%C3%B8tzsche-Remdesivir-against-coronavirus-hope-or-hype.pdf>
27. <https://blogs.bmj.com/bmj/2021/06/08/why-we-petitioned-the-fda-to-refrain-from-fully-approving-any-covid-19-vaccine-this-year/>
28. Kesselheim A. et al. New "21st Century Cures" legislation: speed and ease vs science. *JAMA*. 2017;317:581-2.
29. Darrow J. et al. FDA approval and regulation of pharmaceuticals, 1983-2018. *JAMA*. 2020;323:164-76.
30. Ibid.
31. Kesselheim A. et al. Trends in utilization of FDA expedited drug development and approval programs, 1987-2014: cohort study. *BMJ*. 2015;351:h4633.
32. Hwang T. et al. Association between FDA and EMA expedited approval programs and therapeutic value of new medicines: retrospective cohort study. *BMJ*. 2020;371:m3434.
33. Lexchin J. How safe and innovative are first-in-class drugs approved by Health Canada: a cohort study. *Healthcare Policy*. 2016;12:65-75.
34. Fain K. et al. The Food and Drug Administration Amendments Act and postmarketing commitments. *JAMA*. 2013;310:202-4.
35. Mahase E. FDA allows drugs without proven clinical benefit to languish for years on accelerated pathway. *BMJ*. 2021;374:n1898.
36. Herder M. Pharmaceutical drugs of uncertain value, lifecycle regulation at the US Food and
37. Lenzer J. et al. Should regulatory authorities approve drugs based on surrogate endpoints? *BMJ*. 2021;374:n2059.
38. Wieseler B. et al. Completeness of reporting of patient-relevant clinical trial outcomes: comparison of unpublished clinical study reports with publicly available data. *PLOS Medicine*. 2012;10:e1001526.

39. Hoort op pag. 289, 2e al., reg. 2: Lexchin J. et al. Canada finally opens up data on new drugs and devices. *BMJ*. 2019;365:11825.
40. Clinical data summary pilot program: U.S. Food and Drug Administration; 2020 [Available from: <https://www.fda.gov/drugs/development-approval-process-drugs/clinical-data-summary-pilot-program>].
41. Herder M. et al. Integrated drug reviews at the US Food and Drug Administration - legal concerns and knowledge lost. *JAMA Internal Medicine*. 2020;180:629-30.
42. Id.
43. Rome B. et al. Drug evaluation during the Covid-19 pandemic. *N Engl JMed* 2020;382:2282-4.
44. Lenzer J. et al. Pandemic science out of control. *Issues in Science and Technology*. 2020 April 28.
45. Facher L. FDA revokes emergency use ruling for hydroxychloroquine, the drug touted by Trump as a Covid-19 therapy: STAT; 2020 [Available from: <https://www.statnews.com/2020/06/15/fda-revokes-hydroxychloroquine>]
46. Avorn J. et al. Regulatory decision-making on COVID-19 vaccines during a public health emergency. *JAMA*. 2020;324:1284-5.
47. Id.
48. Demasi M. FDA authorised new mRNA formula for kids without a clinical trial. Available at: <https://maryannedemasi.com/publications/f/fda-authorized-new-mrna-formula-for-kids-without-a-clinical-trial>
49. Gaffney A, et al. US Canadian Pharmaceutical Policy Reform Working Group. Healing an ailing pharmaceutical system: prescription for reform for United States and Canada. *BMJ*. 2018;361:k1039.
50. Brooks E. et al. 'Whatever happened to the Norwegian Medical Need Clause? Lessons for current debates in EU pharmaceutical regulation'. *Sociol Health Illn* 2016;38:576-91.
51. Bijl D. *'Het pillenprobleem'* (herziene uitgave). Amsterdam: AUP, 2020.
52. <https://www.scientificfreedom.dk/strategy/>
53. <https://www.madinamerica.com/2017/06/david-healy-making-medicine-safer/>
54. Davis C. et al. Unhealthy pharmaceutical regulation: innovation, politics and promissory science. Palgrave Macmillan 2013; Naci H. et al. Raising the bar for market authorisation of new drugs. *BMJ* 2012;334:e4261.
55. <https://www.bmj.com/content/bmj/376/bmj.o702.full.pdf>
56. Daemmrich AA. *Pharmacopolitics: drug regulation in the United States and Germany*. Chapel Hill: University of North Carolina Press; 2004.
57. Davis C. Zie ref. 54.
58. Davis C. et al. "Adaptive pathways" to drug authorisation: adapting to industry? *BMJ* 2016;354:i4437.

De toekomst van de alternatieve media: onbekend maar van essentieel belang

1. <https://www.amazon.com/Manufacturing-Consent-Political-Economy-Media/dp/0375714499>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=pf-tQYcZGM4>
3. Id.
4. <https://www.amazon.com/Political-Fictions-Joan-Didion/dp/0375718907>
5. * <http://www.cwanderson.org/wp-content/uploads/2011/11/didion.pdf>
6. <https://www.tabletmag.com/sections/news/articles/media-great-racial-awakening>
7. <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2022/07/13/u-s-journalists-differ-from-the-public-in-their-views-of-bothsidesism-in-journalism>
8. Hoort op pag. 306, 2^e al., reg. 5: <https://news.gallup.com/poll/1663/media-use-evaluation.aspx>
9. <https://news.gallup.com/poll/394817/media-confidence-ratings-record-lows.aspx>
10. * <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/01/18/bijna-driekwart-van-de-Republikeinen-zegt-het-nieuws-media-begrijpt-mensen-zoals-hen-niet/>
11. <https://heterodoxacademy.org/wp-content/uploads/2022/06/Episode41-Batya-Transcript.pdf>
12. <https://www.nytimes.com/2022/07/27/opinion/trump-red-blue-america.html>
13. <https://heterodoxacademy.org/wp-content/uploads/2022/06/Episode41-Batya-Transcript.pdf>
14. <https://www.amazon.com/Watchdog-That-Didnt-Bark-Disappearance/dp/023115819X>

15. <https://www.odwyerpr.com/blog/index.php?archives/4553-relics-past-pr-seminar-financial-follies.html>
16. <https://www.sciline.org/about/>
17. <https://www.sciline.org/scientists/>
18. <https://reporterslab.org/fact-checkers-extend-their-global-reach-with-391-outlets-but-growth-has-slowed/>
19. <https://www.washingtonpost.com/politics/2022/06/29/fact-checking-movement-grapples-with-world-awash-false-claims/>
20. <https://disinformationchronicle.substack.com/p/lies-damned-lies-and-fact-checks>
21. <https://www.bmj.com/content/375/bmj.n2635/rr-80>
22. <https://disinformationchronicle.substack.com/p/vaccines-are-magic>
23. <https://www.bmj.com/content/374/bmj.n2101>
24. <https://www.bmj.com/content/374/bmj.n1656>
25. <https://disinformationchronicle.substack.com/p/lies-damned-lies-and-fact-checks>
26. <https://disinformationchronicle.substack.com/p/facebooks-fact-check-website-called>
27. <https://disinformationchronicle.substack.com/p/pfizers-press-release-pandemic-policy>
28. <https://www.pfizer.com/news/press-release/press-release-detail/pfizer-and-biontech-conclude-phase-3-study-covid-19-vaccine>
29. <https://edition.cnn.com/2020/11/18/health/pfizer-coronavirus-vaccine-safety/index.html>
30. <http://ksjhandbook.org/wp-content/uploads/sites/5/2021/03/ksj-handbook-v1.6.pdf>
31. <https://ksjhandbook.org/editing-controversial-science/scientific-controversies/>
32. <https://2017-2021.state.gov/fact-sheet-activity-at-the-wuhan-institute-of-virology/index.html>
33. \$ <https://www.ft.com/content/923e0256-7f7e-43ef-b4fe-64c066b8b70b>
34. \$ <https://www.bmj.com/content/374/bmj.n1656>
35. <https://www.thewrap.com/new-york-times-covid-lab-leak-apoorva-mandavilli/>
36. \$ <https://www.bmj.com/content/374/bmj.n1656>
37. <https://disinformationchronicle.substack.com/p/documents-from-the-national-institutes>
38. <https://www.city-journal.org/why-science-writers-do-not-report-objectively-on-covids-origins>

Nawoord.

1. * <https://www.cebm.ox.ac.uk/upcoming-events/lack-of-scientific-freedom-causes-consequences-and-cures-visibility-of-the-decline-in-scientific-freedom-during-the-covid-19-pandemic>
2. <https://overnu.nl/het-vertouwen-in-wetenschap-of-wetenschappers-op-de-proef-gesteld/>
3. Bijl D. *'Griep. Prikken, slikken of heel voorzichtig nietsdoen.'* Utrecht: uitgeverij De Graaff, 2020.
4. <https://overnu.nl/censuur-en-verzet-in-tijden-van-covid/>
5. Freudenberg H. *'Legaal maar fataal.'* Rotterdam: Lemniscaat, 209.
6. <https://www.scientificfreedom.dk/> en <https://trusttheevidence.substack.com/>

* Link werkt niet, goede ref. volgt.
 \$ Betaal muur.